

NOTÍCIA DEL CAPBREU DE SANT DOMINGO D'INCA

JAUME LLOMPART SALVÀ *

El Capbreu del convent de Sant Domingo de la vila d'Inca, fet per lo P. f. Guillem Pons essent prior lo R. P. Fra Joan Llompart en lo any 1646 és un llibre manuscrit, de 34 x 26 cm., amb cobertes de pergamí, existent a l'Arxiu del Regne de Mallorca(1). Procedeix de l'esmentat convent i fou confiscat per l'Estat com a conseqüència de les distintes lleis desamortitzadores.

Conegudes són les definicions que de la veu capbreu aporten les distintes fonts d'informació. Recordem dues obres que il·lustren més científicament els conceptes continguts en aquesta paraula: el Diccionario crítico etimológico castellano e hispano, de Joan Coromines i J. A. Pascual(2), i especialment el Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana(3), del mateix Coromines, en el qual hom fa un detallat estudi d'aquesta veu, demostratiu, a més, del seu origen català i de com passà al castellà i a l'italià, en tots dos idiomes amb igual grafia: cabreo.

En el començament del text objecte de la present comunicació, foli 1, s'explica el seu contingut amb aquestes paraules:

"Aquest llibre intitulat Capbreu, es divideix en 4 parts. En la primera estan assentats tots los immobles que lo Cont ha adquirits, y totes les quitacions es son fetas de lo Censals a los quals estaven obligats los dits immobles y de quins diners es son pagats desde la fundacio del dit Cont, que foch als 10 del mes de Desembre 1604 fins lo Any 1646.

* († Març 1996).

1.-A. H. M., A.H., C.319

2.- Joan Coromines y J. A. Pascual. "Diccionario crítico etimológico castellano e hispano". Editorial Gredos, 1987. p. 716.

3.- Joan Coromines. "Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana" t. II p. 517.

En la 2. part, estan motivats tots los deposits que sa fets per obres pias perpetuas, y en quins immobles, o quitacions de censals es son esmersats les propietats corresponents a la tal obra pia perpetua. Advertint que la tal propietat esmersada es trobara en lo folio y pagina que denoten los nombres.

En la 3 part, estan notades per los mesos totes les obligacions y obres pias perpetuas, a les quals está obligat lo Convent desde la fundacio fins lo Any 1646. Advertint que esta 3ª part de llibre conte una taula per A B C en la qual estan assentades totes les persones per sos linatges, los quals han dextat obra pia perpetua an el Convent, y en lo dia y mes en que está assentada la tal obra pia, se fa nota si han depositat la propietat corresponent a dita obra pia, y asso significa aquella dictio Dep. y an quin immoble, o, quitacio es son semersats los diners de la tal propietat ho significa aquella dictio, Esm. y tambe aquellas dictiones, Capb. et transto, Oblig. signifiquen que en lo Capbreu de los Censals trobaran lo Censal qui correspon a la tal obra pia y si lo han transferit al Convent, o, si es son obligats ab acta de Notty o se han de obligar a fer lo tal Censal, com tot aso trobaran en lo folio y pagina que denoten los Nombres.

En la Ultima part estan assentats per Mesos tots els Censals que lo Convent posseix, y per quins títols han previngut al Convent, y los actes que estan asseñalats en lo Marge ab Nombre, estan en deposit. Advertint que esta part de llibre tambe conte una taula per A B C en la qual estan descrites totes les persones per sos linatges. Y Capb et folio, significa que trobaran la persona qui fa lo Censal, en lo Nombre que denota."

Segueix després, en dos paràgrafs, una concisa nota sobre la fundació del convent, el contingut de la qual és el següent:

Fundatio del Convent de St. Domingo de la vila de Inca

El Molt Il·le. y Rt. Señor Gregori Çaforteza Doctor en drets Ardiaca y Canonge de la Seu de Mallorca Vicari General sede vacante concedi licentia per a fundar Convent del Orde de Predicadors en la Vila de Inca, com consta ab son auto del 9 Dezembre 1604, al qual está en deposit.

El Molt Rt. P. Mestre Fra Marti Ferrero Vicari General de la Provincia de Arago de los frares predicadors y Visitador del Regna de Mallorca doná poder al R. P. F. Antoni Torrens Vicari elegit, y al R. P. Fra francesch Berard per a fundar Convent del Orde de Predicadors en dita Vila sots la invocatio de Nostro Pare St. Domingo, y axi sots a 10 de dit mes y Any lo fundaren, y celebraren la primera Missa.

Atès que la present comunicació pretén únicament donar a conèixer la fundació del convent i l'adquisició de les finques, urbanes i rústiques, que en el seu dia constituïren el seu patrimoni territorial, ens sembla oportú transcriure literalment la primera de les quatre parts en què es divideix el document que acabam d'exposar.

Compra de les Cases de Mestre Guillem Seguí

Los dits fundadors el dia que prengueren possessio de la nova erectio de dit Cont celebraren la primera missa en una part de Cases, que era taulera de dit Seguí. Y despres Guillem Seguí y se muller veneren totes integres cases al R. P. Barthomeu Bosch Vicari de dit Convent ab carrech de 10 LI 8 s. çens, a les quals estaven obligades dites cases, ço es 10 LI a Antoni Raxac y 8 s. al Rt. Comú de la Parroquial de Inca, y ab entrada de 65 LI contans, les quals cases son en Alou, y directe domini del Señor Bisbe y Rt. Capitol de la Seu de Mallorca. Consta ab acte Continuat en la Scrivania de la portio temporal sots a 10 de janer 1614. Lo ate esta en lo deposit en publica forma.

Nota que les sobredites cases en lo principi de la fundatio del dit Cont. de consentiment de dit Seguí y dels Pares fundadors foren estimades per practichs y experts estimadors en 225 LI. De les quals deduida la propietat de les 10 LI 8 s. çensals, a les quals estaven obligades restaven encare pagadores per dits fundadors al dit Seguí 95 LI mediant scriptura privada feta per Mª Onofre Moya sots a 11 Janer 1606. Pero despres per obligations tenia lo dit Seguí al Convent firmaren lo sobredit acte ell y se muller per 65 LI en lo Añy 1614.

Feta y firmada la sobredita venda, regonegut lo dit Guillem Seguí, veentse vexat y pobre, volgue que dits fundadors li pagassen les cases conforme al primer estim; y en aqueixa conformitat es feu. Y encara lo Convent paga mes 78 LI 14 s. Perque contant les pensions resegadas de les 10 LI çens ques devian a dit Raxac, trobaren que se li devian 78 LI 14 s al dia que dits fundadors ly compraren les cases mediant la scriptura privada dels 11 Janer 1606.

Los diners que donaren los Vicaris de dit Con. a Mre. Guillem Seguí quant feu lo acte de venda de dites cases als 10 Janer 1614, foren 15 LI rebudes per mans del P. F. Joan Riera, proceides, ço es 5 LI restans de les 30 LI que doná lo P. Fr. Gabriel Andreu per certa obra pia com se dira. 8 LI de la propietat per 4 misses baxes certs dies en la Capella de Nostra Señora del rosser fundá Juana muller de Nadal Mattheu de Bibiaroy y 2 LI de la propietat per una missa baxa y anniversari dia de Sta. Agnes Martir per anima de Agnes Capona y Amer.

Lo dit Cont. paga al dit Raxac les dites 78 LI çens que ly cediren y transferiren quo ad annuas pentiones tantum enues y contra Joan Vicens alias borino de la Vila de Selva, les quals feia al dit Convent als 24 Juny 15 LI que es la propietat de dos missas, Una Cantada lo dia de St. Gabriel y la altre baxa, lo dia de St. Juan de Juny per la anima de Gabriel Raxac, y 13 LI rebe de contans de dit Cont. acumpliment de les 78 com consta ab acte rebut en poder del discret Cosme Armengual notty de la Vila de Inca sots a 2 Abril 1615.

Ultimament averiguantse lo dit Con. ab dit Guillem Seguí per medi del Señor Nadal Vallespir, troba que dit Seguí restave a deura a dit Cont. dites 48 LI i 4 s. com està dit, conforme albera testimonialment sots a 22 Janer 1621, lo qual está en lo llibre de alberans del Cont.

Lo dit Cont. quità 2 LI çens de nombre de les 10 LI feia a dit Raxac per les susdites cases, per la luitio y quitatio de les quals rabe lo dit Raxac 25 LI contants proceides de aquelles 30 LI donà lo P. Fr. Gabriel Andreu al dit Cont. per la propietat de 3 missas cantades perpetuas, Una lo dia de Sta. Apolonia, per Apolonia taulera, en la Capella del roser; Una lo dia de Sta. Magdalena, per Magdalena Segui donzella; y la altre lo dia de Sta. Anna, per la Sra. Anna Archez donzella. Consta ab acte continuat en la scrivania de la portio temporal, sots à 11 Janer 1614. Lo acte esta en deposit en publica forma.

Lo dit Cont. quità les 8 LI çens del susdit mnombre, per les quals rabe lo dit Raxac 100 LI contants, proceides de aquelles 425 LI que donà la Sra. Elisabet Berard y Nicolau V^a. dexada en segones nupties del Sr. Geroni Berard per la ñuitio y quitatio de 34 LI çens, feia el Cont. als 11 febrer, per certes obras pias, com llargament es dira en son lloch. consta de la dita quitatio ab acte continuat en dita scrivania de la portio temporal sots a 8 actubre 1616. Lo acte esta en deposit en publica forma.

Lo dit Cont. quità los s. çens, que feien les sobredites Cases, al Rt. Comu de la parrochial de la Vila de Inca; per luitio y quitatio dels quals confessan haver rebut lo Sr. Dor. Jaume Torrens pre. y Rector de dita Parrochial, Me Barthomeu Marques bosser, y Gabriel Domenech preveres elegits per dit Comu per dit efecte de rebre dita propietat que son 5 LI contans, per dita quitatio, proceidas de nombre de les 425 LI demunt dites. Consta ab scriptura privada dels dits preveres.

Lo dit Cont. recuperà les 4 LI çens havia cedides y transferides à Antoni Raxac, sots a 2 abril 1615 en poder de dit Armengual notty, ab 50 LI proceides de la propietat de 4 missas baxes, una lo dia de la Circuncitio, una lo dia de la resurectio, una lo dia de St. Domingo, y la ultima lo primer diumenge de octubre be Nostra Señora del rosset, per anima de Francina Morro y Malferit, de la propietat de una missa baxa, lo dia de St. Juan de Juny, per anima de Pere Miquel de Llozeta; de la propietat de dos misses baxas, una lo dia dels reys pèr anima de Baltazar Malferit y la altre lo dia de St. Juan Evangelista per anima de Juana Malferit V^a, de la propietat de una missa baxa, per anima de Francina Capo y Balle; de la propietat de dos missas baxas, una per anima de Catharina Muleta y la altre per anima de Catharina Vallespir; y 21 LI 1 s. de nombre de 41 LI 5 s, que es la propietat de 3 LI 6 çens feia la heretat de Mre. Miquel Mulet, les quals quità lo R. P. F. Antoni Domingo Bertard quant era Prior de dit Cont. en nom de curador de la heretat de dit Mulet. Consta ab acte rebut en poder de Cosme Armengual notty, sots à 13 de dezembre 1629. Y axí lo dit Cont. desde dit dia en avant ha de cobrar dites 4 LI çens, las quals es tingut fer Juan Vicens alias borino de Selva sots a 24 Juny.

Compra de les Cases de Gregori Perello

Gregori Perello ven al Cont. de St. Domingo de Inca les suas Cases, sots Alou y directe Señoria de Gabriel Raxac del Lloch de Biniamar, per preu de 54 LI contans, y

ab carrech de 2 s 6 çens alodials al dit Sr. directe y 5 Ll lo s. çens als Anniversaris de ls Parrochial de Sta. Eulalia de Ciutat, consta ab acte rebut en poder del discret Raphel Sastre sots à 6 Janer 1607.

Lo dit Cont. pagà al dit Perello 54 Ll de les propietats de dos Missas baxes, una lo dia de St. Miquel de Sette., en lo altar del Nom de Jesus y la altre lo dia de Sta. Catharina de Sena, en lo altar del rosser, per Miquel Mulet; de la propietat de dos missas baxas, una lo dia de St. Juan de Juny, en lo altar del rosser, y la altre el primer de Janer, en lo altar del Sanctissim Nom de Jesus, per Juan Bonanot sabater, de la propietat de una missa baxa lo dia de St. Juan de Juny per anima de la Sr. Juana Tarrassa; de la propietat de 3 missas baxas, una lo dia de la Assumptio de Nostra Señora; una lo dia de la Visitatio, y la altre lo dia de tots Sancts, per anima de Elisabet terrassa y Bennasser; y 38 Ll a compliment de les 54 Ll son de diners del deposit Comu, axi al dit Gregori Perello com a Juan son fill, an el qual dit Gregori dexà 25 Ll en son ultim testament, les quals rabe de dit Cont.; consta per son albera testimonial del Señor Gabriel Serra, sots à 11 de Noembre 1610 lo qual es en lo llibre de albarans de dit Cont.

Lo dit Cont. quità los 2 s 6 çens alodials a dit Gabriel Raxac, per la luitio y quitatio, del quals confessa haver rebut del dit Cont. una lliura dotze sous, proceit de almoyna que los R. P. P. fra Barthomeu Massanet y fr. Juan Riera donaren de contans per dit effecte. Consta ab albera testimonial fet per lo honor Andreu Gali sots à 16 Mars 1610. En lo qual se obliga firmar acte de quitatio sempre que los religiosos de dit Cont. lo demanen. Lo albara està continuat en lo llibre de alberans de dit Cont.

Lo dit Cont. quità les 5 Ll 10 s çens als Anniversaris de la Parrochial de Sta Eulalia, per la luitio y quitatio de les quals confessan haver agudes y rebudes del dit Cont. los Procuradors dits Anniversaris 68 Ll 15 s proceides de aquelles 425 Ll donà la Sra. Elisabet Berard y Nicolau. Consta ab acte rebut en poder de Cosme Armengual notty sots a 12 octubre 1616.

Compra de les cases de la heretat de Sebastia Corro

Barthomeu Marques parayre de la Vila de Inca curador dels bens y heretat de Sabastia y Miquel Corrons onclo y nebot respectius, firmà acte de venda de las Cases sots Alou y derecte domini del señor Bisbe y Rt. Capitol de la Seu de Mallorca, les quals Cases ja antes lo Cont. avia comprades del dit Miquel Corro hereu propietari de dit Sebastia, per preu de 80 Ll, ço es trenta lliures contants y les 50 Ll despres de la mort de Angelina Corro V^a dexada de dit Sebastia y hereva usufructuari de aquell; y ab carrech de 16 Ll. 5 s çent, ço es 15 s. al Rt. Comu de la Parrochial de la Vila de Inca als 29 Sette. y 16 Ll. a la heretat dels dits Corrons. Consta per albera testimonial fet per M^o Raphel Serra notty y firmat de dit Miquel Corro, sots a 6 dezembre 1605 lo qual es en lo deposit del Cont. y del acte de la venda. Consta en la Scrivania de la portio temporal à 28 de janer 1616.

Esta nota pareix que contradiu a una altre mes vella respecte de les 16 LI çens perque en ella el que la escrigue, diu ques fan Amidides a diferents persones pero la veritat es que als 12 de febrer 1616 lo dit Barthomeu Marques en dit nom confessa haver rebut totes integres 16 LI per la pensio mes propessada, com consta per son albera en lo llibre de alberans de dit Cont.

En lo any 1616 comensaren a rebre dites 16 LI en differens partides, ço es lo honor Bernat Malferit de la Vila de Inca 6 LI, M^o Joseph Pasqual 1 LI 16 s, y lo sr. Baltazar Desbrull 3 LI 4 s, y tots diuen en sos alberans de rebuda, que les tenen cedides a la dita heretat.

Lo dit Cont. pagà les dites 80 LI per lo preu de dites Cases en esta forma: que lo dit Miquel Corro rebe 30 LI de diners del deposit Comu conforme albera firmat de sa propria ma sots a 14 Abril 1607, el qual està en el llibre de Alberans del Cont.

Lo dit Cont. quità los 15 sous çens al Rt. Comu de la parrochial de la Vila de Inca, que feia per dites Cases; per los quals confessan haver rebut lo Sr. Dor. Jaume Torrens pre. y Rector de dita Parrochial, M^o Barthomeu Marques bosser y M^o Gabriel Domenech pres. elegits per dit Comu per dit efecte, del dit Cont. 9 LI 7 s 6, procedes de la propietat de 14 s çens, que es 8 LI 15 s per 4 misses baxes voluntarias, una lo dia de pasqua de resurestio, una lo dia de Pentecostes, una lo dia del Corpus, y la ultima lo dia de la Nativitat de Cristo Nro. Sr., per francina Soler V^a dexada de Simo Morro del lloch de Mancor; y de 12 s 6 que son de Nombre de 1 LI 7 s 6 que es la propietat de 3 s çens per una missa baxa de Juan Marroig. Consta de dita quitatio ab scriptura peivada firmada per dits Señors Preveres, sots a 27 Abril 1624, la qual esta en lo llibre corresponent.

Nota que dita quitatio se avia de fer instrument mediant en la scrivania de la portio temporal y havem de pagar luisme de les 9 LI 7s 6.

Lo dit Cont. quità les 6 LI çens de nombre de dites 16 LI 15 s. çens a la Señora Coloma Gali y Malferit, y Curadora de Geronia Morro se neta al Pare de la qual les cedi y transferi lo dit Bernat Morro; per la qual quitatio rebe dita Sra. Coloma del dit Cont. 75 LI les quals son procedes de la propietat de 2 LI 2 s. per una missa baxa a la Nostra Sra. del rosset, ques celebra el primer diumenge de Octubre per Arnau Gali, y de 50 LI que es la propietat de 4 LI çens, per dos officis Cantats de Nostra Señora del rosset; ùn lo primer diumenge de Maig, y lo altre lo primer diumenge de Octubre per la anima de Matheu Figarola; de 11 LI que es la propietat de una missa Cantada dia del rosset, salve y processo dit dia, per anima de Joan Llompard alias petit; de 1 LI 5 s. que es lo compliment de aquelles 425 LI dona la Señora Geronia Berard y Nicolau, y de 3 s. de nombre de 1 LI 7 s. 6 per la missa de Juan Marroig, les quals quantitats suman les 75 LI. Consta de dita quitatio ab acte rebut en poder de Miquel Serra notty.

Lo dit Cont. quità 6 LI 16 s. çens de nombre de les 16 LI 15 s. feian les dites Cases, a M^o Joseph Pascual apotecari, el qual rebe 85 LI contans del dit Convent per la luitio y quitatio de dit çens, procedes de les 100 LI deposà el Sr. Gabriel Serra negret ab obligatio que lo Cont. tregue al Sanctissim Sacrament en los 3 derrers dias

de Carnestoltes, consta ab acte rebut en la scrivania de la portio temporal sots 10 Juny 1636. es en deposit.

Les 3 LI 4 s. çens restans de les 16 LI 15 s. fan les dites cases a la heretat del Sor. Baltazar Desbrull nos troba se sian quitades, y lo det Cont. no les quità, tenint occasio, pero moltes vegades lo dit Sor. Baltazar digue de paraula a los religiosos del Cont. dexaria dites 3 LI 4 s. çens al Cont. per sufragis. Mori sens fer altre testament, y lo ultim testament que avia fet dexà una missa cantada, per la cantitat de la qual, 1 LI çens.

Despres lo Sor. ffs. Desbrull son nebot y hereu universal entessa la voluntat de son Onclo, ha dit de paraula a los Religiosos de est Cont. que adimplissen la dita missa y de les restants 2 LI 4 s. çens, pagada la amortizatio, fundassen les missas cantadas quey cabrian. Fa fer diligentia ab lo dit Sor. ffs. Desbrull firma quitatio de dites 3 LI 4 s. çens; en la escrivania de la portio temporal, averiguantse del lluisme, ab los Señors directes del Alou y esmortizant les missas que li celebreran en rescampa.

Stabliment de un quarto de terra de Llorens Morro

Lo Señor Llorens Morro de la Vila de Inca stabli a dit Cont. un quarto de terra sots Alou y directe señoria del Sor. Bisbe y Molt Rt. Capítol de la Seu de Mallorca, ab Carrech de 10 s. çens alodials als señors directes Aloers y 2 LI çens al dit Morro, la primera dominica de Maig; y per preu y entrada de 70 LI contans, les quals lo dit Morro confessa haver rebudes de dit Cont. procedides de Nombre de aquelles 101 LI 5 s. que es la propietat de 52 missas baxas de plagis, una cada dimecres, en lo altar de Nostra Señora del rosset, per intencio del R. P. F. Gabriel Andreu, Religios de nostra Orde; Consta ab acte continuat en la Scrivania de la portio temporal, sots a 13 Abril, el qual està en deposit.

Lo dit Llorens Morro mogut de donotio, y aparexerli be que lo Cont. tragues al Santissim Sacrament, en al Dominica Quinquagesima, digue de paraula a los Religiosos, que celebrassen dita festa y solemnitat, per la sua intentio, asseñelant per la Caritat de dita festivitat, les dites 2 LI çens, y que de esta manera ho dispondria en son testament.

E apres estant lo dit Morro detingut de malaltia corporal, de la qual mori sens fer testament, encomanà de paraula a son Confessor, el qual fonch lo Rt. M^o ffs. Serra pre. y binificiat en la Parrochial de Inca, que de la propietat de dites 2 LI çens, los religiosos de dit Cont. lin celebrassen tantes misses baxes, quantes hi cabrian; y en exa conformitat se feu; com es de veura en lo llibre de les obligacions del Cont. Y per a major corroboratio de lo susdit, lo dit Rt. M^o ffs. Serra, y una filla del dit Morro, dita francina, firmaren acte en poder de M^o Cosme Armengual notty.

Nota que fora estat millor que axi lo dit acte, com los altres demunt dits se fossen fets en la dita Scrivania de la portio temporal, y aguessen pagat lluisme als

Señors directes, attes que los dits immobles son en Alou del Sor. Bisbe y Molt Rt. Capítol de la Seu de Mallorca.

Adverteix al qui ha escrita la nota, a cerca de los 10 s. çens alodials, ques dividiren entre los dits señors directes Aloers, y el Rt. Comu de la Parrochial de dita Vila de Inca, y de alguns albarans que lo Cont. te en lo llibre, se veu clarament, que los Procuradors de dit Rt. Comu han rebut vuit pensions de dits 5 s. çens, que fonch desde lo any 1615 fins a lo any 1623. Y desde les hores fins lo die de vuy, nos troba en dit llibre, ni alberans engrunats, los quals es son regoneguts tots, hajan rebut unses altres algunà partida per compte de dits 10 s. çens. Y axi fa veura lo acte de dita terra, y la obligatio que lo Cont. te, axi de estos 10 s. çens, com de los 14 s. çensals que los Señors Canonges ajustaren faedors a los Vuytens, perque no volgueren esser pagats de Lluisme de la dita terra.

Compra de un quarto y mig de terra del Señor Juanot Trobat y Malferit.

Lo Señor Joanot Trobat y Malferit vene un quarto y mig de terra al dit Cont. sots Alou y directe domini del Señor Baltazar Desbrull ab Carrech de 8 LI çens al dit Trobat y Malferit, y ab antrada y preu de 50 LI contans, les quals confessa haver rebudes del dit Cont. y son procedides de 31 LI 5 s. que donà el P. F. Gabriel Andreu per les 52 missas baxes com està dit de 18 LI 15 s. per la propietat de una Missa Cantada voluntaria per Coloma Bonafe. Consta ab acte rebut en poder de Geroni Rosello notty. al primer de Dezembro 1611.

Lo dit Cont. quità les dites 8 LI çensales al Sor. Juanot Trobat y Malferit per les quals confessa haver rebut de dit Cont. 100 LI contans procedides de aquelles 425 deposa la sra. Berard y Nicolau. Consta ab acte rebut en poder de Pere Mut notty sots a 6 de Sette. 1616.

Cases de Mestre Miquel Mulet

Lo dit Cont. poseix les Cases de Mre. Miquel Mulet ab virtut de stabliment que li feu de aquelles lo R. P. F. Antoni Domingo Bestatrd Prior de dit Cont. de St. Domingo de Inca, curador testamentari de la heretat de dit Mulet, el qual en son ultim testament rebut en poder de Bathomeu Casesnoves notty. sots a 21 Dezembro 1608, y publicat sots a 10 Juliol 1610, feu hereu seu propietari la sua anima. Lo dit testament en sa publica forma, està en lo deposit. Les quals cases son en Alou y directe domini del Honor Antoni Raxac del lloch de Biniamar y a çens de 2 s. 6 alodials faedors a dit Sor. Aloer, y 2 LI çens a les Religioses del Monestir y Cont. de St. Barthomeu de la pnt. Vila de Inca, y ab pacte y conditio que lo dit Cont. fes 19 LI 15 s. çens.

Lo dit Mulet en son dit ultim testament dispongue que lo Prelat Superior de dit Cont. qui per temps seria quant moriria lo hereu usufructuari que era se muller

Catharina Mulet, pagats tots los deutes et als, lo que restaria ne fes be per la sua anima en la dita Iglesia de St. Domingo, com consta en son ultim testament. Y axi lo dit P. Fra Bestard en dit nom volgue que lo Cont. se retingués les pensions y propietat de les 19 LI 15 s. çens, en compensatio y computo de 28 LI çens que li havia de consignar, per set festes de set primers diumenges de mes, ço es Hores Canonicas, Missa Cantada, sermo, y processo de Nostra Señora del rosser, y les demes que consigna, foren per la obligatio de la llantia, per lo çens que se havia de quitar a les Monges, y per los 2 s. 6 çens alodial. Y consigna renda equivalent ab propietat duplicada. Com tot llargament es de veura en un paper en forma de acte, lo qual esta dins del deposit en un quadern, o, llevador de pergami asseñalat fora ab la pnt. lletra, f.

Lo dit Convent quità les 2 LI çens, feian les Cases de dit Miquel Mulet al Monestir y Cont. de St. Barthomeu de la pnt. Vila de Inca, per les quals les Religioses de dit Cont. confessan haver agudes y rebudes del P. Prior de est. Cont. 25 LI ab polisa an taula administrada per lo Mags. Jaume Muntaner tauler, y de diners proceits ço es 2 LI 8 s. 2 per una missa baxa lo dia de St. Antoni de Janer, per Antonia Coll de Biniamar, 2 LI 2 s. per una missa baxa lo dia de Sta. Catharina Martir, per Catharina Coll de Biniamar, 2 LI 12 s. per una missa baxa lo dia de St. ffs: per Francisca Capo y Balla. 2 LI 8 s. 5 per una missa baxa lo dia de St. Agustí, per Me Christofol Pons, 10 LI per una Missa Cantada ab diaca y subdiaca, y orga lo dia de la Visitacio de Nostra Sra. per lo Rt. Me Pere Fiel pre. y lo demes a cumpliment de les 25 LI de lo que restà de les 100 LI donà Me Gabriel Serra per traura al Sanctissim Sacrament del 3 derrers dias de Carnestoltes. Consta de dita quitatio ab acte rebut en poder de Melchion Mojer notty sots a 24 Juliol del any 1639. Lo acte de quitatio està en deposit.

La dita Catharina Mulet fonch anterrada en lo Cont. de St. Domindo de Inca als 4 de 9bre 1629.

Cases de Antoni Ramis als. Xorch

Lo Cont. poseix les dites Cases de Antoni Ramis per legat feu a dit Cont. per amor de Deu, apres obita de Juana se muller, y aquelles vol sien stimades; y del valor de ellas, dispon que los Pares de dit Cont. celebren per la sua anima el dia que entraran en possessio de dites Cases, en avant 100 missas baxas, compressas les Missas de St. Gregori; y perpetuament sian obligats cada any celebrar sis Missas Cantades en dita Iglesia de St. Domingo, ço es una el dia y festa del Glorios St. Antoni de Juny; una el dia de St. Pere; una el dia de St. Juan de Juny; una el dia de St. Miquel de Sette; una el dia del Sanctissim Nom de Jesus; y una el dia de Nostra Señora de Agost. Y de lo demes del valor de dites Cases vol sian celebrades tantes misses baxas com hi cabran. Y dispon que lo que tocara à dits Religiosos per la sepultura, sia contat en la dita quantitat. Consta en son ultim testament rebut en poder de Melchion Moger notty sots a 6 de Dezembro 1633, del qual testament

tenim nota de les obres pias.

Les dites cases estan obligades a fer 1 Ll çens al offici dels sabaters de la Vila de Inca, y sis diners alodials a Antoni Raxac señor directe del Alou de dites Cases. Veres son dites partides de çens.

Nota que fa veura lo acte de dites Cases, per avariguar esta partida de çens, perque solament se ha posat assi per haver ho sentit dir de esta manera. Lo acte de dites Cases es en deposit.

Als 28 de febrer 1644 despres de la mort de Juana Ramis V^a dexada del dit Antoni Ramis, foren estimades dites Cases per Mestre Guillem Matheu picapedrer, y Mestre Lluís Duran fuster e 125 Ll. De les quals deduides les propietats dels censals, a que estan obligades dites Cases, y de les 6 Missas Cantades perpetuas et als, restaren netas 29 Ll 2 s. 3, per les quals se ly han manat celebrar 200 Missas baxes per la sus anima; com es de veura axi de estas missas, com de les Cantades en lo llibre de les obligacions del dit Convent.

Pessa de terra de Joana Ramis Vidua

Lo dit Antoni Ramis als Xorch dexà per bon amor y per lo dot y drets dotals a Joana Ramis se muller les propietats anomenades Son Pujol y Son Manorqui situades en lo terme de la Vila de Inca ab obligacio dels censals, a los quals estan obligades dites propietats. Consta ab son ultim testament rebut per dit Moger notty sots a 6 Dezembre 1633.

La dita Joana Ramis feu donatio pura, mera, simple y de pnt. de tots sos bens presens y esdevenidors aguts y per haver, als Reverents Pares y Cont. de St. Domingo de la Vila de Inca, ab pacte y conditio que tot lo temps de la sua Vida la tinguessen alimentada, calçada y vestida, tant sana, com malalta, y ab les conditions infrascritas. Primo obliga al Cont. que despres de la sua mort, pagà 30 Ll a Juana xanxo muller de Mre. Jaume xanxo teixidor de llana. Secundo dona y paga lo dit Cont. 20 Ll a Juana Ramis filla de Juan Antoni Ramis, en contemplacio de matrimoni; et non als. Tercio se retinga 15 Ll per fer a ses ultimas voluntats. Consta de dita donatio en poder de M^o ffs. Rubert notty sots a 2 Juliol 1640.

En virtut del predit llegat pio feu lo dit Antoni Ramis de les dites Cases al Cont. y de la susdita donatio feu la dita Joana Ramis de les dites propietats; constituït personalment M^o Antoni Gali llochtinent del Soñor Balle Real de la pnt. Vila de Inca aportant la Vara, y en compaña de Miquel Arrom scriva Real, y de Miquel Ferrer Misatge, en les Cases de dit Ramis xorch, y en las pessas de terra de Joana Ramis V^a donà real, verdadera y actual possessio de les dites Cases y terra a los Religiosos y cont. de St. Domingo de Inca, y per ell al R. P. F. Gabriel Forner Supprior de dit Cont. tenint ple poder de tots los Religiosos per dit effecte. Tot lo qual passà devant dos testimonis, com llargament es de Veura en lo llibre de les provisions de la Curial real de la present Vila de Inca, en lo qual estan continuats estos actes de possessori,

sots a 26 de febrer 1644. Del qual llibre se es terta Copia autentica, la qual esta en deposit. (A)

Lo honor Pere Rubi de la Vila de Selva donà a Pere son fill tots sos bens presents y esdevenidors ab donatio honerosa en contemplatio de matrimoni, y passades quatre generacions vincula la sua heretat al Cont. de St. Domingo de la pnt. Vila de Inca. Consta ab acte rebut en poder del discret Sebastià Servera notty de la Vila de Selva, sots 12 de Abril 1640.

La propietat dita son Pujol compra dit Ramis de Gregori Balle del lloc de Bujer, com consta em poder de Matheu Terrasa notty. als 28 octubre 1592 ab carrach de onse sous y sis alludials, y vint y sis sous de renda, los quals estan quitats per dit Ramis a Antoni Bennaser de Inca, com consta en poder de Mre Melchior Mojer notty. als 14 Janer 1630. Los dos actes estan en deposit lo de la compra nombre 25 y el de la quitatio nombre 26.

(A).-La qual pessa de terra dita son Manorqui lo dit Antoni Ramis poseia ab virtut de compra feu de Pere Segui als. Manorqui fill de Miquel, y de Catharina se muller. Consta ab acte rebut en poder de Hieroni Rosello notty sots a 18 Janer 1622. lo qual acte es en deposit, y dita pesa de terra fa 5 s. çens alodials als hereus de la Señora Hieronia Nadala directe aloera de dita pessa de terra, com es de veura en dit acte.

Lo honor Thomas Fiol y Serra vincula la sua heretat a est Cont. de St. Domingo de la Vila de Inca. consta en son ultim testament fet en poder del dist. Antoni Segui, sots als 2 Janer de 1679. Se feu la diligencia, vinguda la ocasio, y no queda cossa en limpio convenient.

Tres cuortons de terra que se añadiren á lo hort antes de fer la paret als 12 Octubre 1728 comprà lo Convent circa tres cortons de terra del Blanquer á Dn. Jordi Callar Dameto per preu de cent xexanta sinch lliuras dich 165 Ll. de estas pegá o doná 100 lliuras Mestre Bernat Figarola, y son fill el M. R. P. M. Esteva Figuerola digue que de las 5 Ll çens que corresponian, sé fés tots los añys el dia de St. Andreu la festividad de les Cedulas y axi lo dispongué en la sua disposicio, vide fol 146 hujus libri taula de los Censals.

I aixó és, pel que fa a immobles, el que figura a la primera part del capbreu.

Això no obstant, atesos altres documents que hem examinat, s'arriba al coneixement d'altres adquisicions -alguna de les quals en concepte de donació- no ubicades en el mateix terreny que conformà la totalitat del solar on s'edificaren posteriorment les distintes dependències (església, convent, claustre, escola, etc., i un extens terreny dedicat a hort), que foren venudes amb l'objecte de dedicar el producte de la transacció a cobrir les nombroses despeses dels necessaris edificis.

D'entre els escrits als quals abans ens hem referit, destaca un pergami, de 576 x 700 mm., expedit al Palau Reial d'Aranjuez el dia 1 de maig de 1606. El signa el mateix rei Felip III i, com a testimoni, també el Sr. Francisco de Rojas y Sandoval, duc de Lerma; el Sr. Gomesio Dávila, marquès de Velada; el Sr. Cristóbal de Rojas y Sandoval, duc de Cea, i el Sr. Henrique de Culman.

Es tracta de la cessió que fa el monarca d'un solar o corral de la seva propietat, situat prop de la plaça de la Quartera, d'Inca, anomenat lo triquet, que abans va pertànyer a un tal Albertí, la propietat del qual traspassa als religiosos del convent de Sant Domingo d'Inca.

Aquesta finca, mitjançant escriptura pública de dia 22 de gener de 1608, fou venuda a l'honor Juan Morro als. Starás, o de Son Starás, d'Inca. Diu el mateix document que en aquesta propietat hi havia abans una casa, ja esbucada, i que en el moment de la transmissió contenia gran quantitat d'enderrocs i de deixalles. Signen el document, com a venedors, en nom del convent, fra Gabriel Andreu, fra Bartolomé Massanet i fra Antonio Torrens, i com a comprador, Juan Morro. El notari Rafael Serra n'autoritza la compra-venda.(4)

El 23 d'octubre de 1612, nova escriptura atorgada per Juan Morro, agricultor, per la qual ven a Pedro Armengual, sabater, adolescent, fill de Refael Armengua, una part del terreny adquirit als dominics l'any 1608. Signa com a venedor l'esmentat Juan Morro i Rafael Armengual com a comprador. N'autoritza el contracte el notari Bartolomé Parets.(5)

La resta de la finca adquirida per Juan Morro als dominics l'any 1608, la vengué a Jaime Xanxo el 8 d'abril de 1617. El corresponent document, el signen el comprador i el venedor, com també el notari Sebastián Servera.(6)

En els documents anteriorment transcrits, com també en les altres tres parts restants que constitueixen el capbreu, figuren un elevat nombre de llinatges, la major part dels quals són de persones naturals d'Inca o que hi residien en aquella època: els Malferits, Vicens, Morro, Bennassar, Llompart, Capó, Terrassa, Mulet, Muntaner, Mora, Ferrer, Matheu, Bonafé, Ramis, Siquier, Berard, Desbrull, Coll, Figuerola, Oliver, Nadal, Armengual, -amb les variants Amengual i Armengol-, Palou, Serra, Descós, etc. Aquests noms són els que, per aquest ordre, apareixen amb major freqüència, sense que això signifiqui preponderància sobre la resta, ja que cal tenir present que, a més del convent de Sant Domingo, Inca comptava amb la presència d'una altre orde religiós, el franciscà, establert a la nostra ciutat el 1325, a més de l'església parroquial de Santa Maria la Major.

Recordem també que alguns dels llinatges anteriorment assenyalats -Malferit, Berard, Desbrull i Descós-, avui extingits, els portaren personalitats il·lustres i de gran relleu social, cultural i religiós.

D'entre aquests darrers, citem els Malferits, la família dels quals estava arrelada a Inca des del segle XIV: comptà amb noms com Guillermo Malferit, qui el 1343 prestà jurament de fidelitat a Pere IV d'Aragó; Mateo Malferit, juriconsult i ambaixador del rei d'Aragó a Milà i Siena i regent a Nàpols el 1442; Tomàs Malferit, fill de l'anterior,

4.- P. E. C. R., 29, p. 33.

5.- P. E. C. R., 29, p. 98.

6.- P. E. C. R., 29. 160.

fou membre de Superior Consell d'Aragó, inspector dels exèrcits de Gonzalo de Córdoba a les guerres d'Itàlia i, posteriorment, president del Consell d'Aragó i també fou comissionat per acompanyar la Sra. Jerònima de Foix amb motiu de les seves noces amb el rei Ferran d'Aragó.

Menció especial mereixen dues figures rellevants d'aquesta família, les quals varen pertànyer a l'orde dominica: Lorenzo i Guillermo Malferit, oncle i nebot, i d'una manera preferent el darrer, a qui el P. Tomàs Febrer, en la seva *Historia de las Grandezas del Real Convento de Santo Domingo, Orden de Predicadores, de Palma, en Mallorca*,⁽⁷⁾ dedica tres capítols en la seva biografia.

Citarem també els Berard, d'entre els quals destaca el P. Francisco Berard, fundador del convent de Sant Domingo d'Inca, insigne predicador i historiador (en el tom III de la seva obra manuscrita figura un elogi fúnebre al P. Guillermo Malferit) i Jerónimo Berard, autor de *Viaje a las Villas de Mallorca*,⁽⁸⁾ manuscrit de la Biblioteca de l'Ajuntament de Palma, transcrit i publicat per Lorenzo Pérez el 1983.

Citarem els Desbrull, fent esment de Ramon Desbrull, natural d'Inca, home de molt talent i capacitat, a qui el rei Jaume II de Mallorca, el 1300, comissionà, juntament amb Pedro Struc -qui, a la seva mort el 1304, fou substituït per Bernardo Beltrán- per a la fundació d'onze viles. Cap el 1307 fou comissionat també per visitar totes les fonts de Mallorca. Escriví l'obra "*Liber Acuarum Forensium*",⁽⁹⁾ que publicà el 1310 per ordre del monarca. Cal parlar d'Arnaldo Desbrull, prevere i ermità, també inquer, que participà en la fundació de l'ermita de Sant Honorat.

Citarem els Descós, el representant dels quals, Arnaldo Descós, filòsof i humanista, va pertànyer a l'escola de Santa Magdalena; fou deixeble de Bartomeu Far, fundador de l'esmentada escola i corrector de la "*Gramàtica llatina*", de Pastrana. Segons Descós, "*las virtudes de la amistad y de la felicidad son básicas en la ética clásica*".⁽¹⁰⁾

Hem volgut retre aquest petit homenatge de record als qui portaren aquests llinatges tan rellevants, compresos els naturals de la nostra vila, i aquells que col.laboraren a formar l'alt concepte que al llarg dels temps ha assolit la nostra ciutat d'Inca i hi contribuïren. Els seus llinatges, avui extingits, són dignes de tota estimació.

7.- P. Tomás Febrer O. P. "*Historia de las grandezas del Real Convento de Santo Domingo, Orden de Predicadores, de Palma de Mallorca*" Ms. t. III Archivo Diocesano de Mallorca.

8.- Jerónimo Berard. "*Viaje a las Villas de Mallorca, 1789*". Ayuntamiento de Palma, 1983.

9.- Joaquín Mª Bover. "*Biblioteca de Escritores Baleares*". t. I., p. 229.

10.- Sebastià Trias Mercant. "*Història del Pensament a Mallorca*". ps. 136-137.